

Historia Straży Pożarnej w Gnieźnie jest ściśle związana z rozwojem miasta. Do roku 1887 w akcjach gaśniczych mieszkańcy brali udział w sposób niezorganizowany, a zdobywane doświadczenie z tych tragicznych zdarzeń było podstawą do tworzenia różnych form walki z tym żywiołem. Działania szły w kierunku zmian w zakresie lokalizacji i konstrukcji budynków. Sprawy te regulowały przepisy wydane przez Komisję Porządkowo - Cywilno - Wojskową województwa gnieźnieńskiego około 1768 roku. Tworzono również formy nadzoru i walki z ogniem przez zobowiązanie rzemieślników do zabezpieczania sektorów miasta i uczestnictwa w prowadzeniu działań gaśniczych. Uczestnictwo w przypadku pożarów polegało na tym, że poszczególne grupy rzemieślników przybywały na miejsce pożaru ze sprzętem takim jak: pojemnik do wody, siekiery, bosaki, drabiny, prymitywne siekierki ręczne (szpryce). Ponadto od zmroku do świtu pełnili służbę wyznaczeni lub powołani stróże, którzy wieczorem nawoływali mieszkańców do gaszenia ognia w domostwach, a w przypadku pożaru alarmowali mieszkańców o zagrożeniu i obowiązku uczestnictwa w akcji ratowniczej. Gniezno było nękane licznymi pożarami, które niszczyły jego części lub całą zabudowę. Największe pożary to: pożar niszczący podgrodzie zamkowe wraz z kościołem w 1018 roku, pożary wywołane najazdem Brzetysława w 1038 roku, pożary będące skutkiem wypraw Krzyżaków w 1331 roku, pożary w 1503 i 1512 niszczące wszystkie dokumenty wraz z Prawem Lokacyjnym, pożary powstałe podczas Potopu Szwedzkiego w latach 1655 i 1707 oraz pożary w latach 1760 i 1819. Ostatni pożar zniszczył miasto w takim stopniu, że władze miejskie podjęły odbudowę w oparciu o nowy plan zagospodarowania przestrzennego, które dał starówce miasta kształt istniejący do dzisiaj. W wieku XIX następuje rozwój przemysłu w mieście za sprawą budowy zakładów miejskich: wodociągów i kanalizacji, gazowni, elektrowni oraz budynków użyteczności publicznej jak również linii kolejowych i utwardzeniu dróg łączących z innymi miastami. Początki Straży Pożarnej zorganizowanej w sposób nowoczesny sięgają w naszym mieście drugiej połowy XIX wieku. Datą przełomową nowych form działań było podpisanie w roku 1887 statutu Związku Towarzystw Pożarniczych i Ratunkowych. Tworzenie takich organizacji było utrudnione ze względu na sprzeciwy zaborecy pruskiego obawiającego się militaryzacji tych stowarzyszeń przez organizacje niepodległościowe. Wybudowanie koszar przy ul. Wrzesińskiej i opuszczenie dotychczasowego miejsca zakwaterowania na terenie posesji u zbiegu obecnych ulic św. Wawrzyńca i Dalkowskiej stworzyło warunki do ulokowania tam sprzętu gaśniczego. Na wyznaczonym placu wybudowano wspinalnię. Wyposażenie strażaków w tych latach stanowiły: sikawki przenośne i konne, węże parciane i gumowe, drabiny przystawne a później wysuwane. Sprzęt ten został zakupiony z funduszy miasta,

a następnie został przekazany na rzecz stowarzyszenia, w którym działali strażacy podzieleni na członków ochotniczych, obowiązkowych i popierających. W okresie do uzyskania niepodległości i powstania II Rzeczypospolitej władze w stowarzyszeniu sprawowali bogaci mieszczaństwo pochodzenia niemieckiego, natomiast większość członków stanowili Polacy. Ochotniczy ruch strażacki był wysoko ceniony w społeczeństwie miasta, a wynikało to również z prowadzenia działalności kulturalnych popularyzujących polskie tradycje narodowe i religijne.

W roku 1914 przy ul. Bolesława Chrobrego został pobudowany nowy obiekt dla straży pożarnej. W czterokondygnacyjnej części budynku znajdowały się pomieszczenia mieszkalne dla trzech rodzin strażaków funkcyjnych, a na parterze pomieszczenia dla zarządu stowarzyszenia. Na zewnątrz budynku od strony południowej znajdowała się wspinalnica do ćwiczeń z drabinami hakowymi, ratowania ludzi i samoratowania. W przyległym budynku parterowym umieszczone były cztery pola garażowe oraz kanał rewizyjny, który mógł służyć jako zbiornik wodny do prób ssania dla sikawek i motopomp.

Na wyposażeniu straży pożarnej był pojazd o zaprzęgu konnym: sikawki ręczne, beczkowszy, wóz do przewożenia strażaków, drabina wysuwana 14m na podwoziu dwukołowym i 21m na podwoziu czterołowym, drabiny Szczerbowskiego, ciężki sprzęt burzący oraz węże parciane i gumowe. Konie do transportu sprzętu wyprowadzane były ze stajni zakładu miejskiego przy ul. Konikowo (obecnie ul. Pocztowa). Wzywanie straży pożarnej do pożaru odbywało się za pomocą telefonu, ulicznych przycisków alarmowych lub przez osobiste powiadomienie. Natomiast strażaków alarmowano przy pomocy syren, założonych w mieszkaniach dzwonek alarmowych lub telefonicznie przez zakład gdzie pracowali. Centralka ulicznych przycisków alarmowych znajdowała się pierwotnie w budynku gazowni i elektrowni ze względu na całodobowy dyżur. Dopiero w 1936 roku przeniesiono ją do budynku straży pożarnej. Pod koniec lat trzydziestych przystąpiono do organizacji pogotowia w ochotniczej straży pożarnej co było zaczątkiem zawodowej służby pożarnej. Warto nadmienić, że funkcyjni i strażacy zatrudnieni byli w miejskich zakładach pracy, a jeden z budynków miejskich wyposażony w dzwonek alarmowy (ul. Mieczysława - dzisiaj Mieszka I) służył im jako mieszkania. Takie rozwiązanie ułatwiało wyjazdy do pożarów w nocy i w czasie wolnym od pracy. W 1936 roku zakupiony został bojowy samochód strażacki z autopompą na podwoziu Fiata.

W czasie II wojny światowej majątek straży został przejęty przez okupanta niemieckiego, który podjął decyzję o wymianie taboru konnego na samochodowy. Dotychczasowi członkowie OSP zostali zmuszeni do pełnienia służby. Następnie przekształcono pomieszczenia mieszkalne w strażnicy na koszarowe i z dniem 1 stycznia 1940 roku utworzono Zawodową Straż Pożarną. W skład kadry kierowniczej wchodził oczywiście Niemcy, a resztę etatów pozostawiono dla byłych działaczy OSP. Do straży pożarnej wprowadzono również karetki pogotowia. W przededniu wkroczenia wojsk radzieckich do Gniezna, władze okupacyjne ewakuowały do Rzeszy samochody strażackie z pełnym wyposażeniem i kierowcami Polakami.

W pierwszych latach powojennych zawodowa Straż Pożarna była podporządkowana administracyjnie Prezydentowi miasta a operacyjnie pod Inspektorat Wojewódzki. Do roku 1950 istniała również OSP składająca się głównie z pracowników rzemiosła kominiarskiego. OSP reaktywowano jeszcze w 1956 roku ale z uwagi na brak zainteresowania członków po pewnym czasie rozwiązano ją. Pierwszym Komendantem ZSP był Paweł Czajkowski, działacz strażacki z okresu międzywojennego. W tym czasie straż pożarna otrzymuje samochód ciężarowy, a z Niemiec po usilnych staraniach wracają dwa samochody zabrane w czasie wojny. Jeden z nich to samochód bojowy, natomiast drugi to ciężarówka. Strażacy pełnią służbę w systemie 24 godziny służby i 24 godziny wolne (co 14 dni jedna służba wolna). Po odejściu na emeryturę byłego Komendanta na to stanowisko powołany zostaje w roku 1948 Wojciech Koszuta, który umiera w 1952. Na podstawie nowej ustawy o ochronie przeciwpożarowej zostaje powołana Miejska Komenda Straży Pożarnej a jej Komendant zostaje równocześnie Komendantem ZSP. W roku 1952 na stanowisko pierwszego Komendanta Miejskiego zostaje powołany Franciszek Muszyński, który pełni służbę do roku 1958 w którym to roku umiera. W tym czasie w Polsce rozpoczęto produkcję samochodów gaśniczych na podwoziu ciężarówki Star, które trafiają również do jednostki straży pożarnej w Gnieźnie. W tym czasie powstaje także zaplecze warsztatowe dla zwiększającego się sprzętu mechanicznego. W latach 1958 - 1966 na stanowisko komendanta powołany został Bogdan Trepieński. W tych latach powstał budynek dwukondygnacyjny oraz garaż na cztery stanowiska (wprowadzenie Powiatowej Komendy Straży Pożarnych). Z Miejskiej i Powiatowej Komendy Straży Pożarnych zostaje utworzona Rejonowa Komenda Straży Pożarnych. W latach od 1966 do 1981 ZSP kieruje Komendant Rejonowy Witold Wieczorek. W tym czasie następuje nadbudowa budynku administracyjnego, a rozebrany garaż zostaje zastąpiony budynkiem dwukondygnacyjnym. W Komendzie powstaje również Stacja Diagnostyki samochodowej w oddzielnie zbudowanym budynku. Zawodowa Straż Pożarna rozpoczyna przyjmowanie osób na zastępczą służbę wojskową. Od roku 1981 do 1990 Komendantem Rejonowym był Hieronim Muszyński. W tym okresie następuje modernizacja stanowiska kierowania, do podziału bojowego wprowadzono nowe samochody (Star 25 GBAM 2000, Jelcz GBA 6000, drabina mechaniczna SD-30 Magirus), powstaje także stacja paliw z dystrybutorami oraz kanał rewizyjny z zadaszaniem. W 1985 roku powołano społeczny komitet fundacji sztandaru dla ZSP Gniezno, a uroczystości jego wręczenia odbyły się na Rynku w dniu 23 maja 1986 roku.

Sztandar został odznaczony nadanym Złotym Znakiem Związku OSP i Honorową odznaką Miasta Gniezno. Od 1991 roku Komendantem Rejonowym (a następnie Komendantem Powiatowym) był Waldemar Janusz. Ten rok i następne przynoszą szereg zmian organizacyjnych w strukturach straży pożarnych. Prace nad rozwiązaniami prawno - organizacyjnymi rozpoczęto w 1988 roku, natomiast w kwietniu 1991 roku Minister Spraw Wewnętrznych powołał Zespół do Zorganizowania Państwowej Straży Pożarnej. Zespół ten stworzył nową koncepcję organizacji ochrony przeciwpożarowej, której podstawy prawne zawierały się w ustawach o ochronie przeciwpożarowej i o Państwowej Straży Pożarnej. Rok 1991 można uznać za początek istnienia Państwowej Straży Pożarnej. Z dniem 1 stycznia 1999 roku nastąpiła reforma administracji publicznej kraju, na podstawie której powstał nowy podział terytorialny kraju (trójszczeblowy : województwo - powiat - gmina). W związku z tym nasza Komenda Rejonowa przekształcona została w Komendę Powiatową, której bezpośredni obszar działania określają granice powiatu. W dniu 19 marca 1999 roku w świetlicy Komendy odbyła się uroczystość wręczenia nominacji na stanowisko Komendanta Powiatowego i Zastępcy Komendanta Powiatowego PSP w Gnieźnie. Komendantem Powiatowym został bryg. Waldemar Janusz, natomiast Zastępcą Komendanta mł.bryg. Andrzej Klimuk.

W okresie od 1945 roku strażacy gnieźnieńscy brali udział w wielu poważnych akcjach na terenie rejonu a później powiatu. Byli obecni również przy zdarzeniach znanych w całym kraju Rafineria Czechowice, Stomil Poznań, szyb naftowy Karlino czy powódź po wylaniu Warty. W największym pożarze w 1992 roku w Kuźni Raciborskiej brało udział 26 strażaków z naszej jednostki, a w pożarze lasu w Dziewiczej Górze 13 strażaków. W 1997 roku uczestniczyliśmy także w usuwaniu skutków powodzi na południowych terenach naszego kraju, a w 2001 roku w województwie podkarpackim. W 1996 roku wprowadziliśmy jako pierwsi w województwie system selektywnego alarmowania jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, który usprawnił sposób alarmowania poszczególnych jednostek OSP. Ponadto strażacy naszej jednostki dwukrotnie zabezpieczali wizytę Ojca Świętego w Gnieźnie oraz obchody milenijne Zjazdu Gnieźnieńskiego, w czasie którego odbył się Zjazd Prezydentów 5 państw środkowej Europy a następnie Zjazd Premierów.

W latach dziewięćdziesiątych wyposażenie naszej jednostki bardzo się zmieniło. Dzięki współpracy z władzami samorządowymi, sponsorami oraz ludźmi dobrej woli pozyskaliśmy: w 1992 roku samochód ratownictwa drogowego marki Opel, (dziś samochód ratowniczo - rozpoznawczy), w 1994 roku Ford L 800, który przeznaczony jest do ratownictwa technicznego, chemicznego i ekologicznego, w 1995 roku ponton Marines, w 1999 roku samochód gaśniczy marki Iveco - GBA 0,7/22, w 2000 roku samochód gaśniczy marki

Renault - GBA 2/30, w 2001 roku sprzęt do akcji ratowniczych na akwenach wodnych w postaci deski lodowej i gumowego niezatapialnego kombinezonu, samochód gaśniczy marki Jelcz - GCBA 5/24, samochód operacyjny Opel Astra, samochód operacyjno - administracyjny Opel Vectra oraz zestaw ciężkich narzędzi hydraulicznych Weber i zestaw do pomiaru substancji niebezpiecznych MiniWarn firmy Drager, w 2003 roku samochód marki Iveco - SLRt (przeznaczony jest do ratownictwa technicznego i posiadający również agregat umożliwiający gaszenie niewielkich pożarów), w 2005 roku nowoczesną autodrabinę DLK 37 CS marki IVECO Magirus.

W roku 2004 rozpoczęto prace nad realizacją zadania pn. "Rozbudowa i modernizacja Komendy Powiatowej PSP w Gnieźnie. Projekt przewiduje wybudowanie budynku, w którym mieścić się będzie Centrum Powiadamiania Ratunkowego oraz zaplecze socjalno - bytowe dla funkcjonariuszy podziału bojowego oraz część garażowa, planuje się także wybudowanie wspinalni treningowej. Funkcjonariusze i pracownicy ośmiogodzinni zostaną przeniesieni to wyremontowanej części w zabytkowej strażnicy. W październiku 2008 r. miała miejsce uroczystość oficjalnego oddania kompleksu budynków do użytku i nadania sztandaru tutejszej jednostce.